

1. CYWILIZACJE POZAEUROPEJSKIE – NOTATKA

Mazoameryka – obszar rozciągający się od północnej Panamy do środkowego Meksyku.

Szamanizm – praktyki religijne osoby uznanej za zdolną do kontaktów ze światem duchów.

1. Mieszkańcy Ameryki.

- przybyli do Ameryki około 20 tys. lat temu przez „most lądowy” z Azji (dzisiejsza Cieśnina Beringa) wędrując za zwierzyną.
- w ciągu tysiącleci do Ameryk przybyła też ludność z Afryki i Azji przez Ocean Atlantycki i Spokojny.
- w XV w. ludność obu Ameryk liczyła od 50 – 75 mln; większość z nich zamieszkiwała Mezoamerykę, dzieliła się na około 350 wspólnot plemiennych mówiących 150 językami.
- podział plemion amerykańskich:

Nomadzi	Ludy półosiadłe	Ludy osiadłe
<ul style="list-style-type: none"> ▪ prowadzili koczowniczy tryb życia ▪ zajmowali się myślistwem i zbieractwem ▪ nie wykształciły się wśród nich podziały społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uprawiały ziemię i hodowały zwierzęta ▪ po kilkunastu latach gdy wyżałowiły się gleby przenosiły się na inne miejsce ▪ znali podział pracy na myśliwych i rolników ▪ posiadały organizację plemienną ▪ wykształcił się kult - szamanizm 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zajmowały się rolnictwem i hodowlą; potrafiły uzyskać nadwyżkę żywności ▪ posiadały złożoną strukturę społeczną ▪ część zaczęła budować miasta; większość ze wspólnot mieszkała w osadach wiejskich
<ul style="list-style-type: none"> ▪ plemiona północno-amerykańskie np. Czejenowie czy Apacze, Indianie ze wsch. części Ameryki Południowej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ plemiona zamieszkujące nizinne tereny Ameryki Południowej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Indianie żyjący na wschodnich wybrzeżach Ameryki Północnej, Arawakowie z Karaibów oraz Majowie i Aztekowie (Mezoameryka) oraz Inkowie (zachodnie wybrzeże Ameryki Południowej)

2. Najstarsze cywilizacje Mezoameryki.

Nazwa	Wiek	Obszar	Osiągnięcia
Cywilizacja Olmeków	II tys. p.n.e.	Meksyk – La Venta, San Lorenzo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stworzyli państwo, na czele którego stał król ▪ zajmowali się handlem na wielkich obszarach ▪ wyrabiali delikatną ceramikę ▪ stworzyli pierwszy kalendarz ▪ stworzyli podstawy pisma hieroglificznego, potem przejętego przez inne ludy
Teotihuacán	I w. p.n.e. – VII w.	Meksyk	<ul style="list-style-type: none"> ▪ centrum religijne wokół którego wybudowano miasto zamieszkanе przez

			<p>200 tys. ludzi,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wysoko rozwinięta kultura: potężne świątynie schodkowe, prostokątna siatka ulic, spichlerze, teatry, place targowe i boiska do gry w piłkę świadczą o rozwiniętym życiu społecznym, kulturalnym i gospodarczym ▪ potrafili uregulować rzekę San Juan i budować zbiorniki na wodę deszczową, ▪ stworzyli własny kalendarz, który został przejęty przez inne ludy Mezoameryki ▪ stworzyli system religijny, który został przejęty przez inne plemiona ▪ miasto zostało opuszczone na skutek katastrofy – pożaru; część badaczy uważa, że po opuszczeniu miasta w VII w. założyli miasto Tula
Cywilizacja Tolteków	IX – XI w.	Meksyk – centrum w mieście Tula	<ul style="list-style-type: none"> ▪ potrafili budować potężne piramidy schodkowe ▪ stworzyli system religijny – wierzyli w wielu bogów, którym składali ofiary z ludzi; ▪ bardzo rozwinięte rzemiosło ▪ udoskonaili techniki wykonywania mozaik ▪ zapoczątkowali obróbkę metali: złota, srebra, miedzi ▪ upadek nastąpił na skutek najazdu innych ludów; po upadku część mieszkańców przeniosła się na Płw. Jukatan

3. Najpotężniejsze cywilizacje obu Ameryk – osobna notatka

4. Cywilizacje Azji w XV i XVI w.

a) Ludy Azji cechowało zróżnicowanie:

- plemiona koczownicze zamieszkiwały środkową i północną część Azji
- na południu i wschodzie Azji istniały państwa, wywodzące się ze starych cywilizacji, których ludność żyła na wysokim poziomie rozwoju, porównywalnym z najlepiej rozwiniętymi krajami Europy Zachodniej

b) Chiny:

- najsilniejsze i największe państwo w Azji, inaczej Państwo Środka;
- rządzone były wówczas przez **dynastię Ming**,
- rywalizowały z Japonią o dominację w handlu w tej części świata,
- w XVI w. Japonia rozpoczęła ekspansję na terytorium Korei i północnych Chin, którą udało się powstrzymać dopiero pod koniec tego wieku; Japończycy opuścili zajęte terytoria,
- prowadzenie wojen skutkowało wzrostem obciążeń podatkowych, co doprowadziło do buntów chłopskich i ostatecznie do obalenia dynastii Ming,
- w drugiej połowie XVII w. władzę w Chinach przejęła **dynastia** pochodząca z **Mandżurii**.

c) Japonia:

- była rozbita na wiele małych państw, które w XVI w. zjednoczył generał **Toyotomi Hideyoshi**,
 - Japonia była cesarstwem, na czele państwa stał cesarz, który pełnił jedynie funkcje religijne; faktyczną władzę w imieniu cesarza sprawowali dowódcy wojskowi ; szczególne znaczenie mieli naczelnicy armii cesarza z tytułem **sioguna**,
 - w XVI w. Japonia podjęła próbę podboju Korei i północnych Chin. Mimo licznych sukcesów ostatecznie wojnę wygrały Chiny, a Japończycy musieli się wycofać,
 - pierwsi Europejczycy dotarli do Japonii w latach 40-ych XVI w. Byli to kupcy portugalscy, hiszpańscy, angielscy, holenderscy, którzy rywalizowali o wpływy na dworze cesarskim,
 - do Japonii przybyli również; misję katolicką założył **jezuita Franciszek Ksawery**. Setki tysięcy Japończyków przyjęło katolicyzm, co obudziło niepokój władz.
 - 1587 r. – w Japonii wydano pierwszy edykt przeciwko chrześcijanom. Do połowy XVII w. wydano ich kilka. Zabraniały one przyjmowania religii chrześcijańskiej przez Japończyków, wyjazdu poza Japonię i były skierowane przeciwko Europejczykom – skazywały ich na śmierć. Chrześcijaństwo w Japonii zlikwidowano siłą.
 - Japonia rozpoczęła politykę **izolacjonizmu** – izolowała się od wszelkich wpływów zewnętrznych aż do XIX w.
- d) Indie – były rozbite na liczne państewka, które nie były w stanie powstrzymać najazdów zewnętrznych – w pierwszej połowie XVI w. Indie Północne zostały opanowane przez plemiona afgańskie dowodzone przez Babera. Powstało wówczas państwo Wielkiego Mogoła, które szybko zaczęło się rozrastać.

5. Cywilizacje afrykańskie.

- a) Z wyjątkiem Afryki północnej, która była kolebką jednej z najstarszych cywilizacji, a następnie stała się obszarem włączonym najpierw w krąg cywilizacji rzymskiej, następnie bizantyjskiej, a w końcu arabskiej, pozostała część Afryki była słabiej rozwinięta pod względem cywilizacyjnym. W Afryce Środkowej mieszkali plemiona trudniące się jeszcze zbieractwem i łowiectwem.
- b) Państwa afrykańskie:
- Najbardziej rozwinięty był **północny Sudan** we wschodniej Afryce, którego ludność miała kontakty z Arabami. Ludność tego obszaru w XIV w. przyjęła islam. Powstało tam również kilka państw.
 - **Mali i Songhaj** to państwa, które powstały w Afryce Zachodniej, na południe od Sahary. W Songhaj utworzono kilka potężnych miast m.in. Timbuktu i Gao. Państwa te znajdowały się pod dużym kultury arabskiej i stały na wysokim poziomie rozwoju.
 - **Etiopia we wschodniej Afryce** – była ośrodkiem chrześcijaństwa, wspierany przez Portugalczyków. W XVI w. stała się areną walki muzułmańsko – chrześcijańskiej.
 - **Kongo** w Afryce Środkowej - państwo powstało pod koniec średniowiecza przez podbój okolicznych plemion. Dzieliło się na prowincje. Funkcjonowała tam sieć dróg, rozwinięte rzemiosło i handel.